

Segédanyag toleranciafoglalkozáshoz I. - módszertani segédanyag a Holokauszt áldozataira való megemlékezéshez (Készítette: Valusek Andrea)

Ajánlott 7-8. évfolyam részére

Eve Bunting: *A Rettentő Valamik (A Holokauszt allegóriája)* című meséjének feldolgozása

A feldolgozás **célja**: A 7-8. osztályos korosztály számára világossá tenni a diszkrimináció, sztereotípiák, áldozathibáztatás, tolerancia, holokauszt fogalmakat egy tanmesén keresztül.

Időtartama: 2 tanóra

1. tanóra

1. feladat – kb. 10 perc

Alakítsunk 6 csoportot. Szükséges **eszközök**: papír, színes ceruza, toll, a szöveg és a szövegértési feladat szövege minden diáknak

Az óra kezdetén mondjuk el, hogy a következőkben Eve Bunting: *A Rettentő Valamik* című írásával foglalkozunk, majd kérjük meg a csoportokat, hogy **gyűjtsék össze**, milyen **várakozásokat kelt bennük a cím**, kikről szólhat a szöveg, **rajzolják le a címszereplőket**.

Rögzítsük a táblára az **elkészült rajzokat, majd hallgassuk meg a csoportokat a cím keltette várakozásokról.**

Az ötletek megbeszélése során érdemes érinteni a következő jellemzőket: titokzatos, meghatározhatatlan, épp **ezért** félelmetes; a nagy **kezdőbetűs írásmód hatalmasnak, nagy**nak sejteti őket; szörnyalakok.

[VA1] megjegyzést írt:

2. feladat – kb. 5 perc

Ezután közöljük, hogy a vizsgálandó szöveg **műfaja állatmese**, s kérjük meg a csoportokat, hogy **gyűjtsenek** példákat állatmesékre, majd jellemezzék ezt az irodalmi műfajt.

Valószínűleg La Fontaine *Tücsök és hangya* című meséjét mindannyian ismerik – e vagy más mesék alapján összegyűjthetők az **állatmesék jellemzői**:

- szereplői állatok
- e szereplők az emberekhez hasonló módon gondolkodnak, beszélnek, viselkednek
- nem keltik természetfeletti lények benyomását (pl.: mint a tündék, manók)
- cselekedeteik az olvasó számára tanulsággal szolgálnak

3. feladat – kb. 30 perc

A 2. feladat megbeszélése után osszuk ki a csoportoknak a **szövegértési feladatlapot**, s kérjük meg őket, hogy a szöveg elolvasása után válaszoljanak a kérdésekre. A mesét és a kérdéssort minden diák kapja kézbe, a **megoldást azonban közösen** készítsék el

Eve Bunting: *A Rettentő Valamik, 1980*

A tisztás a kis erdei állatok otthona volt. A fákon madarak és a mókusok laktak. A fák alatti árnyas helyeken a nyulak és a tarajos sülök osztoztak. A békák és a halak a tó hűvös, sötét vizében éltek együtt. Boldogok voltak.

Addig a napig, amíg a Rettentő Valamik megjelentek.

Kisnyuszi előbb vette észre rettenetes árnyukat, mint őket magukat. Megálltak a tisztás szélén és árnyuk eltakarta a napot.

- A tollas állatokért jöttünk – dörögték a Rettentő Valamik.

- Nekünk nincsen tollunk – mondták a békák.

- Nekünk se – mondták a mókusok.

- Nekünk se – mondták a tarajos sülök.

- Nekünk se – mondták a nyulak.

A kis halak magasra ugrottak a vízből, hogy megmutassák fénylő pikkelyeiket, a madarak azonban riadtan csiripelni kezdtek a fák tetején. Tollak!

A madarak felröppentek, és nagy hangzavar közepette a kék ég felé igyekeztek. A Rettentő Valamik azonban magukkal hozták rettentő hálóikat, a magasba vetették őket, és elfogták, majd elhurcolták a madarakat.

A többi erdei állat izgatott beszélgetésbe kezdett.

- A madarak mindig túl zajosak voltak – mondta Öreg Tarajos Sül – jó, hogy megszabadultunk tőlük.

- Több hely lett a fákon – mondták a mókusok.

- Mi bajuk volt a Rettentő Valamiknek a madarakkal? – kérdezte Kisnyuszi. – Mi a baj a tollakkal?

- Nem szabad kérdezősködnünk – válaszolta Öreg Nyúl. – A Rettentő Valamiknek nincs szükségük okra. Örülj, hogy nem minket szemeltek ki!

Ezentúl nem énekelt többé madár a tisztáson. Máskülönben az élet szinte ugyanúgy folyt tovább, mint azelőtt. Addig a napig, amíg a Rettentő Valamik visszatértek.

Kisnyuszi előbb hallotta rettenetes lépteik dübörgését, mint ahogy megjelentek.

- A tisztáson élő bozontos farkúakért jöttünk – mennydörögték a Rettentő Valamik.

- Nekünk nincsen farkunk – mondták a békák.

- Nekünk se – mondták a tarajos sülök. – Legalábbis nincs igazi farkunk – tették hozzá.

A kis halak is magasra ugrottak a vízből, és farokuszonyaikat mutogatták. A nyulak farkukat fordították feljük, hogy a Rettentő Valamik maguk is meggyőződhesse a valóságról.

- A mi farkunk kerek és prémes – mondták -, semmiképpen sem bozontos.

A mókusok makogtak félelmükben, és felszaladtak a fák tetejére. A Rettentő Valamik azonban magasabbra vetették rettentő hálóikat, mint ameddig a mókusok futni tudtak és messzebbre, mint ameddig ugrani. Elfogták és elhurcolták valamennyiüket.

- A mókusok mindig kapzsik voltak – mondta Öreg Nyúl. – Mindig csak maguknak gyűjtögettek, sosem adtak belőle másnak.

- De miért vitték el őket a Rettentő Valamik? – kérdezte Kisnyuszi. – A Rettentő Valamik maguknak akarják az egész tisztást?

- Nem – mondta Öreg Nyúl. – Van nekik saját lakhelyük. A Rettentő Valamiknek nincs szükségük okra. Csak foglalkozz a magad dolgával Kisnyuszi! Ne akarjuk, hogy dühöse legyenek ránk!

Ezentúl nem énekelt madarak és nem makogtak mókusok a fákon. Máskülönben az élet szinte ugyanúgy folyt tovább a tisztáson, mint azelőtt. Addig a napig, amíg a Rettentő Valamik újra megjelentek.

Kisnyuszi hallotta rettentő hangjuk moraját.

- Az úszó állatokért jöttünk – mennydörögték a Rettentő Valamik.

- Ó, mi nem tudunk úszni – mondták gyorsan a nyulak. - Mi sem – mondták a tarajos sülök.

A békák viszont az erdei tavacska mélyére merültek, a víz örvénylett nyomukban. A kis halak ezüstös csillanással rebbentek szét. De a Rettentő Valamik a vízbe vetették rettentő hálójukat, a felszínre húzták a csöpögő békákat, a csillogó halakat és elhurcolták őket.

- Miért vitték el őket a Rettentő Valamik? – kérdezte Kisnyuszi. – Mit ártottak nekik a békák és a halak?

- Valószínűleg semmit – válaszolta Öreg Nyúl.

- De a Rettentő Valamiknek nincs szükségük okra. Sokan vannak, akik nem szeretik a békákat.

Esetlen, nyálkás állatok. A halak pedig hideg, barátságtalan lények, sosem álltak szóba velünk.

Ezentúl nem énekeltek madarak, nem makogtak mókusok, nem brekegtek békák és az erdei tavacskában nem játszadoztak többé halak. Feszült csönd terjedt szét a tisztáson.

Máskülönben az élet szinte ugyanúgy folyt tovább, mint azelőtt. Addig a napig, míg a Rettentő Valamik újra megjelentek.

Kisnyuszi előbb érezte rettentő szagukat, mint ahogy megpillantotta őket. A nyulak és a tarajos sülök mindenhova néztek, csak egymásra nem.

- A tisztáson élő tuskéshátúakért jöttünk – mennydörögték a Rettentő Valamik.

A nyulak nem reszkettek tovább. – Nekünk nincsen tuskés hátunk – mondták és felborzolták fehér, selymes bundájukat.

A tarajos sülök viszont minden erejükkel felmeresztették tuskéiket. De a Rettentő Valamik kivetették rájuk rettentő hálójukat, és a sülök, mint pókháló fogságába esett legyek himbálództak bennük, amint a Rettentő Valamik elhurcolták őket.

- A tarajos sülök mindig rosszkedvűek voltak – mondta Öreg Nyúl remegő hangon. – Tuskés, szúrós lények.

Ezúttal Kisnyuszi nem kérdezte, miért. Mostanra már tudta, hogy a Rettentő Valamiknek nincs szükségük okra. Bár már nem voltak ott, a Rettentő Valamik szaga még mindig betöltötte a tisztást.

- Jobban szerettem, amikor mindenféle állat élt a tisztásunkon – mondta Kisnyuszi. – Azt hiszem, el kéne költöznünk. Mi lesz, ha a Rettentő Valamik visszajönnek?

- Butaság, válaszolta Öreg Nyúl. – Miért költöznénk el? Mindig ez volt az otthonunk. És a Rettentő Valamik nem jönnek vissza. Mi fehér nyulak vagyunk. Velünk az nem történhet meg.

Békés napok követték egymást, és Kisnyuszi azt gondolta, hogy Öreg Nyúlnak biztos igaza van.

Addig a napig, amíg a Rettentő Valamik újra megjelentek. Kisnyuszi látta rettenetes szemük rettenetes fényét megvillanni az erdő sötétjében. És ismét érezte rettentő szagukat.

- A fehér színű állatokért jöttünk – mennydörögték a Rettentő Valamik.

- Itt csak mi vagyunk fehér színű állatok – mondta Öreg Nyúl.

- Értetek jöttünk – mondták a Rettentő Valamik.

A nyulak futásnak indultak a szélrózsa minden irányába.

- Segítség! – kiabálták. – Segítsen valaki! De senki sem maradt, aki segíthetett volna. A nagy kerítőhálók pedig lecsaptak rájuk, és a Rettentő Valamik elhurcolták őket.

Mindannyiukat, kivéve Kisnyuszit, aki elég kicsi volt ahhoz, hogy elbújjon egy kőhalom alá, és elég okos, hogy meg se moccanjon. Így a Rettentő Valamik őt is sziklának nézték.

Miután elmentek, Kisnyuszi kimászott az üres tisztás közepére. – Meg kellett volna próbálnom segíteni a többi nyúlnak – gondolta. – Bárcsak összefogtunk volna mi, állatok, akkor a dolgok másként alakultak volna.

Kisnyuszi szomorúan elhagyta a tisztást. Elindult, hogy beszéljen a Rettentő Valamikról más erdei állatoknak. Remélte, hogy hallgatni fognak rá.

Kérlek, válaszolj a kérdésekre a fenti szöveg segítségével!

- 1. Gyűjtsd ki azokat a szavakat/kifejezéseket, melyek a kezdeti idillt hordozzák!**
- 2. Gyűjtsd ki a Rettentő Valamik összes jellemzőjét a szövegből!**

Mi az oka annak, hogy az elbeszélő semmi konkrétat nem közöl a címszereplőkről?

- 3. Hogyan viselkednek minden esetben az éppen kiszemelt áldozatok?**

Hogyan reagálnak a még el nem hurcoltak? Írj a szövegből példákat!

Öreg tarajos Sül:

Öreg Nyúl:

az állatok egy-egy csoportja:

Milyen emberi tulajdonságokra ismersz e reakciókból?

- 4. Hogyan változik meg a tisztás a kezdeti idillhez képest?**
- 5. Mi történhetett az elhurcoltakkal?**

6. Mit csináltak rosszul az állatok?

Megoldások

1. Gyűjtsd ki azokat a kifejezéseket, melyek a kezdeti idillt hordozzák!

tisztás, otthon, árnyas hely, osztottak, a tó hűvös, sötét vize, éltek együtt, boldogok

2. Gyűjtsd ki a Rettentő Valamik összes jellemzőjét a szövegből!

- rettenetes árnyuk van, mely eltakarja a napot
- rettentő hálóikkal fogják el áldozataikat, majd elhurcolják őket
- rettenetes lépteik dübörögnek
- hangjuk mennydörög
- rettentő hangjuk moraja
- rettentő szaguk van
- rettenetes szemük rettenetes fénye
- az erdő sötétjéből jönnek

Mi az oka annak, hogy az elbeszélő semmi konkrétat nem közöl a címszereplőkről?

Az ismeretlen mindig félelmetesebb, mint az ismert, nehezebb ellene védekezni.

Értelmezése sokrétűbb lehet, rejtett gondolatot hordoz – L. később: allegória

3. Hogyan viselkednek csaknem minden esetben az éppen kiszemelt áldozatok? Kik a kivételek?

Menekülnek. A madarak felreppennek, és az ég felé igyekeznek.

A mókusok makognak félelmükben, és felszaladnak a fák tetejére.

A békák a tó mélyére merülnek, a halak szétrebbenek.

Kivétel : a tarajos sülök, ők védekeznek. „A tarajos sülök viszont minden erejükkel felmeresztették tüskéiket.”

4. Hogyan reagálnak a még el nem hurcoltak? Írj a szövegből példákat!

Öreg tarajos Sül: „A madarak mindig túl zajosak /.../ jó, hogy megszabadultunk tőlük.”

Öreg Nyúl: „A mókusok mindig kapzsik voltak...”

„A békák „(e)setlen, nyálkás állatok. A halak pedig rideg, barátságtalan lények, sosem álltak szóba velünk.”

„A tarajos sülők mindig rosszkedvűek voltak.”

„ A Rettentő Valamiknek nincs szükségük okokra. Csak foglalkozz a magad dolgával Kisnyuszi! Ne akarjuk, hogy dühösek legyenek ránk!”

„Mi fehér nyulak vagyunk. Velünk ez nem történhet meg.”

az állatok egy-egy csoportja: izgatott beszélgetés, szinte ugyanúgy folyt az élet tovább

Milyen emberi tulajdonságokra ismersz e reakciókból?

az áldozatok hibáztatása, rövidlátás, struccpolitika, megalkuvás, gyávaság, a szolidaritás hiánya, észrevétlenné válás, alkalmazkodás, behódolás a hatalomnak, a másság elfogadásának, a toleranciának a hiánya

5. Hogyan változik meg a tisztás a kezdeti idillhez képest?

„Ezentúl **nem** énekeltek madarak, **nem** makogtak mókusok, **nem** brekegtek békák és az erdei tavacskában nem játszadoztak többé halak, **feszült csönd** terjedt szét a tisztáson.”

Hiány és csönd, feszültség.

6. Mi történhetett az elhurcoltakkal?

rabszolgasors, halál

7. Mit csináltak rosszul az állatok?

Behódoltak a hatalomnak, az áldozatot hibáztatták, nem fogtak össze, nem cselekedtek, nem lázadtak.

A feladatok **közös megbeszélése.**

2. tanóra

A szövegfeldolgozás folytatása

1. feladat – a csoportoknak

Kisnyuszi elmegy, hogy beszéljen a többi állatnak a Rettentő Valamikről. Te mit mondanál a helyében? Fogalmazzatok egy 8-10 mondatból álló beszédet! - 10 perc

A beszédek meghallgatása – 10 perc

2. feladat

Az óra második részében az allegória megfejtése és **az alcím** megbeszélése következik - 25 perc

Közöljük a diákokkal a mese teljes címét: *Eve Bunting: A Rettentő Valamik (A Holokauszt allegóriája)*

Vizsgáljuk meg velük az alcím 2 fogalmát, gyűjtsük közösen össze fürtábra segítségével, mit tudnak egyik és másik fogalomról.

Holokauszt – a szó jelentése : égő áldozat

Németországban a náci párt programját nevezték így a 2. világháború alatt, mely az európai zsidóság tömeges méretű, iparszerű eszközökkel történő legyilkolására irányult csecsemőtől idősekig, azzal az indokkal, hogy a zsidó alsóbbrendű, kártékony faj, mely veszélyezteteti az árja németeket.

Módszerek: halál-automobilok, gázkamrák, ciklon B-gáz

KZ-táborok: Dachau, Auschwitz, Bergen Belsen, Treblinka

Az áldozatok száma kb. 6 millió

Allegória

A szó jelentése: másról beszélni

Jelképes ábrázolást jelent, amikor egy elvont fogalmat egy egész művön végig vitt képpel szemléltetünk, s ez a kép **rejtett gondolatokat** hordoz.

Olvassuk fel a diákoknak Martin Niemöller sorait, melyeket Eve Bunting fordított le a mese nyelvére, így teremtve egy allegóriát.

Martin Niemöller német lelkész, aki kezdetben a náci párt szimpatizánsa volt, majd 7 évet töltött a náci Németországban börtönben és a dachau koncentrációs táborban.

„Amikor Németországban a nácik a kommunistákért jöttek, én nem álltam ki értük, mert nem voltam kommunista. Utána a zsidókért jöttek, és én nem álltam ki értük, mert nem voltam zsidó. Utána a szakszervezeti tagokért jöttek, és én nem álltam ki értük, mert nem voltam szakszervezeti tag. Aztán a katolikusokért jöttek, és én nem álltam ki értük, mert protestáns voltam. Aztán értem jöttek, és addigra már senki sem maradt, aki kiálljon mellettem.”

Fejtsük meg a meg az allegóriát, keressük meg a mese és a valóság közötti megfeleléseket!

állatok: a Németországban vagy bárhol a világon élő, nemre, korra, egyéb tulajdonságokra különböző emberek

Rettentő Valamik: a fasizmus, ill. minden olyan eszme, hatalom, mely semmibe veszi az emberi jogokat

A beszélgetés végén ismételjük át az addig használt legfontosabb fogalmak jelentését!

tolerancia, diszkrimináció, áldozathibáztatás, diktatúra